

Paikallisten järjestelyerien käyttö vuonna 2004

Kunnallinen työmarkkinalaitos

Anne Hotti
14.4.2005

Paikallisten järjestelyerien käyttö vuonna 2004

Yleistä:

Kunnallisessa yleisessä virka- ja työehtosopimuksessa (KVTES), kunnallisessa teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimuksessa (TS) sekä kunnallisessa tuntipalkkaisen henkilöstön työehtosopimuksessa (TTES) oli käytettävissä 1.9.2004 lukien kunnallisen palkkausjärjestelmän kehittämistoimenpideohjelman mukainen paikallinen järjestelyerä.

Paikallisen järjestelyerän suuruus oli 0,5 % kunkin sopimusalan palkkasummasta. Teknisten sopimuksen erää oli tämän lisäksi lihotettu tulopoliittisen sopimuksen liittoerästä siirretyllä 0,2 %:n suuruisella erällä. Teknisten sopimuksessa oli siten käytettävissä 1.9.2004 lukien yhteensä 0,7 %:n suuruisen paikallisen järjestelyerä.

Tuntipalkkaisilla ja lääkäreillä käytettiin lisäksi 1.3.2004 lukien tulopoliittisen sopimuksen mukainen paikallisesti sovittava 0,5 %:n suuruisen liittoerä. Lääkärien järjestelyerän käyttöä ja kohdentumista ei selvitetty tämän kyselyn yhteydessä.

Kunnallinen työmarkkinalaitos teki kuntiin ja kuntayhtymiin vuoden 2004 paikallisten järjestelyerien käyttöä ja kohdentumista koskevan tiedustelun. Kunnallisessa työmarkkinalaitoksessa on tehty vastaavanlainen selvitys myös vuosien 1998, 2000, 2002 sekä 2003 paikallisista järjestelyeristä.

I KVTES:n paikallinen järjestelyerä 1.9.2004

KVTES:n piiriin kuului lokakuussa 2003 yhteensä 299 000 henkilöä. Tiedusteluun vastasi KVTES:n osalta 484 kuntaa ja kuntayhtymää. Vastausprosentiksi tuli 75 ja se kattaa 83 % koko KVTES-henkilöstöstä.

1. Korotusten suuruus

Kunnallisen palkkausjärjestelmän kehittämistoimenpideohjelman mukainen paikallinen järjestelyerä 1.9.2004 lukien oli 0,5 % KVTES-palkkasummasta. Suurin osa kunnista ja kuntayhtymistä eli 82 % jakoi erän sopimuksessa mainitun suuruisena.

18 % kuntayksiköistä käytti järjestelyerään 0,5 % suuremman osuuden palkkasummasta. Keskimäärin näiden enemmän jakaneiden järjestelyerä oli 0,9 % ja henkilöstömäärän mukaan painotettuna 0,8 % palkkasummasta. Enemmän jakaneista 85 % käytti järjestelyerään palkkasummastaan korkeintaan yhden prosentin ja 15 % käytti yli prosentin. Keskimäärin 1.9.2004 paikallisen järjestelyerän kustannusvaikutukseksi tuli 0,55 % KVTES:n palkkasummasta. Kunnissa ja kuntayhtymissä maksettiin siten työnantajan päätöksellä keskimäärin 0,05 %-yksikköä ylimääräistä 1.9.2004.

2. Korotusten kohdentamien

KVTES:n 0,5 %:n järjestelyerästä tuli käyttää vähintään 0,2 %-yksikköä harkinnanvaraisiin henkilökohtaisiin lisiin. Se mitä järjestelyerästä tämän jälkeen jäi jäljelle, voitiin käyttää joko peruspalkan korotuksiin ja/tai henkilökohtaisiin lisiin. Selvityksen mukaan järjestelyerästä käytettiin 41,1 % henkilökohtaisiin harkinnanvaraisiin lisiin. Järjestelyerän kokonaiskustannuksesta 0,55 % laskettuna henkilökohtaisiin lisiin käytettiin siten 0,23 %-yksikköä KVTES-palkkasummasta. Kohdennetusti peruspalkan/vastaavien kuukausipalkkojen korotuksiin käytettiin 57,4 % sekä kaikille yleiskorotusluonteisesti 1,4 % järjestelyerästä. Muilla tavoin kuten esim. sekä peruspalkkojen korottamiseen kohdennetusti että yleiskorotusluonteisesti käytettiin loput 0,2 % erästä.

Paikallisen järjestelyerän kohdentuminen selvitettiin eriteltynä KVTES:n palkkahinnoitteluliitteiden mukaisissa henkilöryhmissä. Sekä järjestelyeriä saavien suhteelliset osuudet että erien osuudet palkkasummasta noudattavat kunkin palkkahinnoitteluliitteen suhteellista osuutta koko henkilöstömäärästä ja palkkasummasta.

Suurimman osuuden eli 37 % (saajia 39 % henkilöstöstä) järjestelyeräkakusta lohkaisi terveydenhuollon hoitohenkilöstö (liite 3) ja seuraavaksi suurimman osuuden eli 26 % (saajia 25 % henkilöstöstä) sai sosiaali- ja terveydenhuollon muu henkilöstö (liite 4). Kunnan johtoon ja sisäisen palvelutoiminnan henkilöstöön (liite 1) kohdennettiin 15 % (saajia 13 % henkilöstöstä) järjestelyerästä.

Tiedustelun mukaan järjestelyvaroja sai 1.9.2004 lähes joka kolmas (30 %) KVTES:n piiriin kuuluva henkilö.

3. Päätöksen tekeminen

Paikallisen sopimisen toimivuutta ja mielekkyyttä kuvaa hyvin se, että valtaosassa kunnista tai kuntayhtymästä (93 %) päätökset KVTES:n järjestelyerien käyttämisestä perustuivat työnantajan ja palkansaajajärjestöjen yhteisymmärrykseen ja vain harvoissa kunnissa ja kuntayhtymissä (7 %) päätös järjestelyerien käyttämisestä syntyi työnantajan yksipuolisella päätöksellä.

Monissa kunnissa ja kuntayhtymissä neuvottelut venyivät joulukuulle ja viimeisiä päätöksiä tehtiin vielä maaliskuussa 2005.

4. Henkilökohtainen lisä

Harkinnanvaraista henkilökohtaista lisää saavien osuus kasvoi 1.9.2004 järjestelyerän käytön jälkeen. Henkilökohtaista lisää sai tiedustelun mukaan 12,3 % KVTES:n kuuluvasta henkilöstöstä keskimäärin 41 euroa kuukaudessa. Lokakuun 2003 Tilastokeskuksen kuntasektorin palkkatilastoissa henkilökohtaista lisää sai vain 3,3 % henkilöstöstä.

II Teknisten paikallinen järjestelyerä 1.9.2004

Teknisten sopimukseen kuului lokakuussa 2003 yhteensä 26 000 henkilöä. Tiedusteluun vastasi TS:n osalta 434 kuntaa ja kuntayhtymää ja se kattaa 83 % koko teknisten henkilöstöstä.

1. Järjestelyerän suuruus

Teknisten sopimuksessa oli käytettävissä 1.9.2004 lukien yhteensä 0,7 %:n suuruisen paikallinen järjestelyerä. Erä koostui kunnallisen palkkausjärjestelmän kehittämistoimenpideohjelman mukaisesta 0,5 %:n suuruisesta erästä sekä tulopoliittisen sopimuksen 2003-2004 mukaisesta liittoerästä erotetusta 0,2 %:n suuruisesta erästä.

Kuten KVTES:ssa tiedustelun mukaan myös teknisten sopimuksessa suurin osa eli 88 % kunnista ja kuntayhtymistä jakoi 1.9.2004 järjestelyerän sopimuksessa mainitun suuruisena.

Kunnista ja kuntayhtymistä 12 % käytti järjestelyerään 0,7 % suuremman osuuden palkkasummastaan. Enemmän käytävissä kuntayksiköissä erä oli keskimäärin 0,98 %. Enemmän jakaneista 70 % käytti erään palkkasummastaan korkeintaan yhden prosentin ja 30 % käytti yli prosentin. Keskimäärin paikallisen järjestelyerän kustannusvaikutukseksi tuli 0,74 % teknisten palkkasummasta.

2. Korotusten kohdentamien

Järjestelyerästä tuli käyttää vähintään 0,2 %:n suuruisen erä henkilökohtaisen palkan maksamiseen ja loput tehtäväkohtaisissa palkoissa olevien paikallisten epäkohtien korjaamiseen. Tehtäväkohtaisia palkkoja korottaessa ensisijaisena perusteena oli johtavassa asemassa olevien palkkojen korjaaminen.

Selvityksen mukaan järjestelyerästä käytettiin 46,2 % henkilökohtaisen palkan maksamiseen. Järjestelyerän kokonaiskustannuksesta 0,74 % laskettuna henkilökohtaisen palkan maksamiseen käytettiin siten 0,34 %-yksikköä TS-palkkasummasta. Kohdennetusti tehtäväkohtaisen palkkojen korotuksiin käytettiin 49,3 % erästä. Kaikille yleiskorotusluonteisesti käytettiin 4,2 % ja muulla tavoin kuten esimerkiksi edellisten yhdistelmänä 0,3 % erästä.

Teknisten 1.9.2004 järjestelyerästä 43 % kohdennettiin palkkaryhmään I, 45 % palkkaryhmään II ja 12 % palkkaryhmään III.

Järjestelyerää saavista 48 % oli palkkaryhmässä I, 43 % palkkaryhmässä II ja 9 % palkkaryhmässä III. Järjestelyvaroja sai noin puolet (49 %) teknisten sopimukseen kuuluvista.

Järjestelyerä jakaantui varsin tasaisesti suhteessa eri palkkaryhmässä työskentelevien lukumääriin ja palkkasummaosuuksiin nähden.

3. Päätöksen tekeminen

Myös teknisten sopimuksen osalta valtaosassa (94 %) kunnista tai kuntayhtymästä päätökset järjestelyerien käyttämisestä perustuivat työnantajan ja palkansaaja-järjestöjen yhteisymmärrykseen ja vain harvoin (6%) päätös erän käyttämisestä syntyi työnantajan yksipuolisella päätöksellä.

4. Henkilökohtainen palkka

Henkilökohtaista palkkaa sai tiedustelun mukaan 63 % teknisten sopimukseen kuuluvasta henkilöstöstä keskimäärin 126 euroa kuukaudessa. Henkilökohtaisen palkan siirtymävaiheen takuuta eli ”ns. betoniosaa” (TS-95 29 § 7 mom. ja TS-01 14 § 1 mom. 2 kohta) sai 15 % henkilöstöstä keskimäärin 114 euroa kuukaudessa.

III Tuntipalkkaisten järjestelyerä 1.3.2004 ja 1.9.2004

Lokakuussa 2003 tuntipalkkaisten työehtosopimukseen kuului 19 000 työntekijää. Tiedusteluun vastasi TTES:n osalta 237 kuntaa ja kuntayhtymää ja se kattaa 67 % kaikista tuntipalkkaisista työntekijöistä.

1. Voimaantulo

Kunnallisessa tuntipalkkaisen henkilöstön työehtosopimuksessa (TTES) oli käytettävissä 1.9.2004 lukien 0,5 %:n suuruinen kunnallisen palkkausjärjestelmän kehittämistoimenpideohjelman mukainen paikallinen järjestelyerä.

Tämän lisäksi tuntipalkkaisilla käytettiin 1.3.2004 lukien tulopoliittisen sopimuksen mukainen paikallisesti sovittava 0,5 %:n suuruinen liittoerä.

Lähes kaikissa tiedusteluun vastanneissa kunnissa ja kuntayhtymissä järjestelyerien voimaantuloaika oli sopimuksen mukainen eli 1.3.2004 tai 1.9.2004. Vain 6 kuntayksikköä oli sopinut 1.3.2004 ja 1.9.2004 järjestelyerien yhdistämisestä johonkin muuhun ajankohtaan (4 kuntayksikköä kesäkuuhun 2004 ja 2 kuntayksikköä 1.9.2004).

2. Korotusten suuruus

TTES:ssa valtaosa kunnista ja kuntayhtymistä jakoi sekä 1.3.2004 että 1.9.2004 järjestelyerän sopimuksessa mainitun suuruisena. 1.3.2004 enemmän käyttäneitä kuntayksiköitä oli 11 ja 1.9.2003 niitä oli 13. Keskimäärin 1.3.2004 paikallisen järjestelyerän kustannusvaikutukseksi tuli 0,54 % ja 1.9.2004 0,52 % tuntipalkkaisten palkkasummasta. Kunnissa ja kuntayhtymissä maksettiin siten työnantajan päätöksellä ylimääräistä keskimäärin 1.3.2004 0,04 %-yksikköä ja 1.9.2004 0,02 %-yksikköä.

3. Korotusten kohdentamien

Tuntipalkkaisten 1.3.2004 0,5 %:n paikallisesti käytettävä liittoerä tuli käyttää aikapalkkauksessa ja suorituspalkkauksessa olevien mahdollisten epäkohtien poistamiseksi.

Myös tuntipalkkaisten 1.9.2003 0,5 %:n järjestelyvaraerä tuli käyttää perustuntipalkkoissa olevien epäkohtien korjaamiseen ja suorituspalkkahinnoittelujen korottamiseen. Erityisesti tällä erällä pyrittiin korjaamaan palkkaryhmien I A ja I B perustuntipalkkoja, joissa korjaustarve oli suurin.

1.3.2004 järjestelyerästä kohdennettiin 62,4 % perustuntipalkkojen tarkistamiseen aikapalkkauksessa. Henkilökohtaiseen lisäksi aikapalkkauksessa käytettiin 24,5 % järjestelyerästä ja muulla tavalla aikapalkkauksessa käytettiin 0,4 % erästä. Suoritus- eli urakkapalkkaukseen käytettiin 12,7 % erästä.

1.9.2004 järjestelyerästä perustuntipalkkojen tarkistamiseen aikapalkkauksessa kohdennettiin 68,3 %. Henkilökohtaiseen lisäksi aikapalkkauksessa käytettiin 18,9 % järjestelyerästä ja muulla tavalla aikapalkkauksessa käytettiin 1,1 % erästä. Suoritus- eli urakkapalkkaukseen käytettiin 11,7 % erästä.

Kuten oli tarkoitettukin molemmista järjestelyeristä saivat suhteessa muita palkkaryhmiä enemmän palkkaryhmissä I A ja I B työskentelevät tuntipalkkaiset työntekijät.

4. Päätöksen tekeminen

Myös valtaosa eli 94 % tuntipalkkaisten järjestelyeräatkaisuihin perustuivat työnantajan ja palkansaajajärjestöjen yhteisymmärrykseen. Vain harvoin (6 %) päätös järjestelyvaraerän käyttämisestä syntyi työnantajan yksipuolisella päätöksellä.

IV Lääkärien järjestelyerät vuonna 2004

Lääkärisopimuksen piiriin kuului lokakuussa 2003 yhteensä 14 000 henkilöä.

Lääkärit eivät olleet vielä vuonna 2004 mukana kunnallisen palkkausjärjestelmän kehittämistoimenpideohjelmassa eli 1.9.2004 järjestelyerä ei koskenut lääkäreitä.

Lääkäreillä oli käytettävissä 1.3.2004 lukien tulopoliittisen sopimuksen mukainen 0,5 %:n suuruinen järjestelyerä. Tämän järjestelyerän käyttöä ja kohdentumista ei selvitetty tämän tiedustelun yhteydessä.

48 kuntayksikköä ilmoitti käyttäneensä vuoden 2004 aikana valtakunnallisia sopimuksia enemmän rahaa järjestelyeriin muuna ajankohtana kuin 1.3.2004. Nämä järjestelyerät koskivat 305 lääkäriä.

V Opetusalan järjestelyerät

Opetusallalla ei ollut ollenkaan valtakunnallisiin sopimuksiin perustuvia paikallisia järjestelyeriä vuonna 2004, koska kaikki erät käytettiin keskitetysti sopimalla.

Tiedustelun mukaan opetusallalla maksettiin kuitenkin paikallisesti vähäisessä määrin ylimääräisiä korotuksia. Tällaisia korotuksia oli maksettu 23 kunnassa tai kuntayhtymässä yhteensä 209 henkilölle.

VI Peruspalkkojen keskinäiset suhteet vuonna 2004

Tiedustelussa selvitettiin kuinka hyvin kunnissa ja kuntayhtymissä on saatu tehtäväkohtaisten palkkojen/perustuntipalkkojen keskinäiset suhteet kuntoon vuonna 2004. KVTES:ssa tehtäväkohtaisten palkkojen keskinäisiä suhteita tarkasteltiin kunkin palkkaryhmän sisällä, teknisillä ja tuntipalkkaisilla tarkasteltiin puolestaan koko sopimusalan keskinäisten peruspalkkojen keskinäisiä suhteita.

Kysymykseen vastattiin asteikolla 1-5, jossa 1 tarkoitti ”ei ollenkaan” ja 5 tarkoitti ”kokonaan”. Kaikkien tiedusteluun vastanneitten kuntien ja kuntayhtymien aritmeettiseksi keskiarvoksi tuli KVTES:ssa 3,7, teknisillä 3,9 sekä tuntipalkkaisilla 4,1. Vastaavat kuntien ja kuntayhtymien henkilöstömäärillä painotetut keskiarvot olivat KVTES:ssa 3,6, teknisillä 3,9 tuntipalkkaisilla 4,1.

Suurin vastaajista ilmoittaa tehtäväkohtaisten palkkojen keskinäisten suhteiden olevan joko melko kohdallaan (4) tai kokonaan kohdallaan (5). Näin ilmoitti asian olevan KVTES:ssa 2/3 vastaajista, teknisten sopimuksessa ¼ vastaajista ja tuntipalkkisten sopimuksessa 83 % vastaajista.

Kunnissa ja kuntayhtymissä joudutaan kuitenkin jatkossakin käyttämään varoja tehtäväkohtaisten palkkojen keskinäisten suhteiden saamiseksi kohdalleen.